

**Bouwgeschiedenis en
Cultuurhistorische Waardering
van het 'Weversend'
Padlaan 1 te Krommenie**

Afb. 1 Het Weversend bij de feestelijke opening na de verbouwing tot woonhuis in 1926. De heren op de voorgrond zijn helaas niet als persoon te herkennen. Gelijktijdig werd het Padlaan opnieuw bestraat en verbreed.

juni 2010

VIS RESTAURATIE
Architecten

Inhoud

1 Inleiding	blz. 2
2 De Bouwgeschiedenis van het Weversend en het Padlaan te Krommenie	blz. 3
3 Datering van het Weversend	blz. 4
4 Brand in de garendrogerij in 1839	blz. 5
5 De latere eigenaren van het Weversend.	blz. 6
6 De vroegste afbeeldingen van de garendrogerij	blz. 7
7 Beschrijving van het pakhuis vóór 1926	blz. 8
8 De verbouwing tot woonhuis in 1926.	blz. 8
9 Het bijzondere gevelbord over de rolrederij	blz. 13
10 De indeling van de plattegronden	blz. 14
11 De bewoning door het gezin van Hein en Inge Kaars Sijpesteijn	blz. 18
12 De Verkoop aan Drukkerij en Boekhandel Knijnenberg	blz. 19
13 De huidige staat van het Weversend	blz. 20
14 De redengevende omschrijving door de Gemeente Zaanstad	blz. 21
15 Waardering monumentwaarde	blz. 28
16 Conclusie	blz. 29
 Bijlage: Bewonerslijst na 1945	 blz 30

1. Inleiding

In februari 2009 verscheen een verontrustend bericht in het Dagblad Zaanstreek dat de gemeente een sloopvergunning had afgegeven voor het pand Weversend, Padlaan 1 te Krommenie.

Na felle kritiek vanuit de gemeenteraad en vooral Ruud Pauw van de politieke partij Rosa besluit het gemeentebestuur een aanwijzingsprocedure te starten om het pand op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen.

Dit voornemen werd bekend bij de familie Kaars Sijpesteijn, die meer dan twee eeuwen eigenaar van het pand is geweest.

De familie, vertegenwoordigd in de Stichting Familie Kaars Sijpesteijn besloot om de bouwgeschiedenis en de bepaling van de monumentwaarde van het Weversend te laten onderzoeken door Ir Laurens Vis, restauratie architect en bouwhistoricus, die in zijn jeugd regelmatig het huis heeft bezocht als vriend van de familie Kaars Sijpesteijn.

Veel gegevens uit het familie archief, zoals twee fotoalbums, bewonerslijst en vooral mondelinge wetenswaardigheden, zijn aangedragen door Ernst Kaars Sijpesteijn, oud bewoner en lid van de Stichting Familie Kaars Sijpesteijn.

Laurens Vis

2. De bouwgeschiedenis van het Weversend en het Padlaan te Krommenie

“Het Padlaan”, zoals deze verbindingsweg tussen Wormerveer en Krommenie van oudsher werd genoemd, stond in Krommenie ook bekend als het Wormerveerder pad.¹ Aan de zuidzijde bevonden zich in 1829 een dertigtal kleinere woningen, terwijl zich aan de noordzijde een aantal garenwerven bevond, afgewisseld met enkele huizen en tuinen, zoals “het Blauwe End”.

Afb. 2. Het Padlaan ca. 1900. Links is de zuidoosthoek van het Weversend net zichtbaar. Daarvoor hangt het garen te drogen.

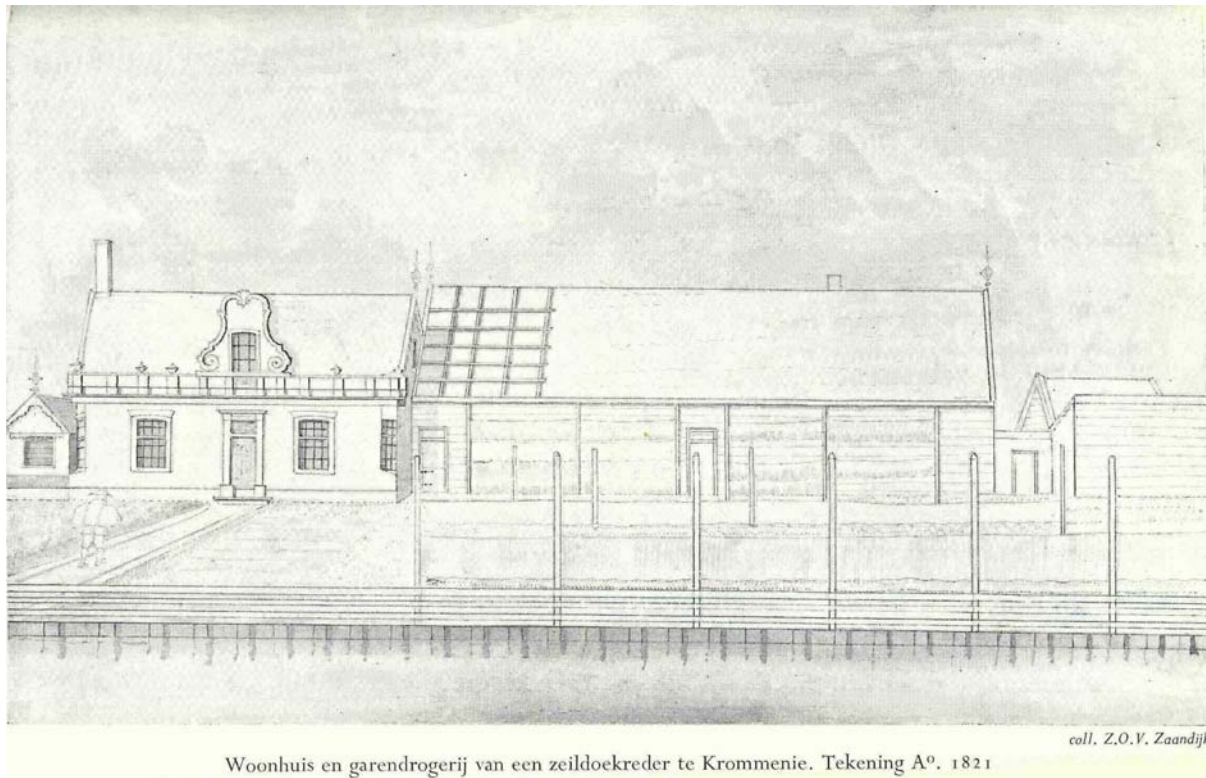
In het boek “De Zaanse Volkstaal” van Dr G.J. Boekenoogen staat de naam weversend als volgt vermeld: “Dat gedeelte van het kantoor of magazijn van een zeildoek-fabrikant waar de wevers komen kusten (afrekenen)”. End: “een deel van het huis, kamer”. Voor deze garendrogerij werd de soortnaam dus een eigennaam.²

In de collectie van de Zaanse Oudheidkundige Vereniging bevindt zich een tekening uit 1821 van een garendrogerij en woonhuis van een zeildoekreder te Krommenie, waarop een soortgelijk pakhuys is getekend. Het woonhuis met een houten attiek en gekuifde topgevel boven de voordeur zou heel goed een voorganger van het stenen kantoor geweest kunnen zijn. Het pakhuys rechts van de woning verschilt echter van de eerste foto's van het Weversend, al zou door een brand in 1839 deze indeling gewijzigd kunnen

¹ C.Smit, “Het Padlaan”, Krommenieër Kroniek nr 37, maart 2005, blz. 22-27. Uitgave Historisch Genootschap Crommenie.

² G.J. Boekenoogen, “De Zaanse Volkstaal”, Leiden 1897, blz 1214.

zijn. Gezien de getekende beschoeiing en sloot vóór de tuin, die bij het Padlaan niet aanwezig was, is hier waarschijnlijk toch sprake van een andere garendrogerij.

Afb. 3 Woonhuis en garendrogerij van een zeildoekreder te Krommenie. Tekening anno 1821 collectie Z.O.V. Zandijk (nu Zaans Museum?)

3. Datering van het Weversend

In nummer 55 van de Krommenieër Kroniek is de vroegste geschiedenis van het Weversend beschreven door Jelle van der Weide.³ De geschiedenis begint in 1729 met de rolreder Jan Jacobsz. De Roo. Op 16 april van dat jaar trouwde hij met Jannetje Dirks, en op 30 april 1730 koopt hij een huis en erf, groot 46 roeden (een roede is ongeveer 14 m²), aan de Heerenweg (thans Zuiderhoofdstraat) te Krommenie. De koopsom bedraagt 1450 gulden, die hij betaald in vier jaarlijkse termijnen. Omdat hij zijn rolrederij wil uitbreiden heeft hij zijn oog laten vallen op een tuin pal naast en ten zuiden van zijn aangekochte huis. Deze tuin ten noorden van het Padlaan, is op dat moment de overtuin van Cornelis Blauw, die aan de westkant van de Heerenweg woont en vrij uitzicht heeft op zijn tuin. Op dezelfde dag koopt Jan de Roo dit erf, groot 72 en 1/3 roede voor de som van 309 gulden en 9 stuivers, maar met de bepaling “... dat de gront en straat voor het huys van de vercooper eigendom blijft aan de vercooper ... en dat mede op de

³ J. van der Weide, “Het Weversend, Padlaan 1 te Krommenie”, Krommenieër Kroniek nr 55, september 2009, blz. 86-91. De vroegste geschiedenis van het Weversend is grotendeels overgenomen van dit artikel.

voornoemde tuijn noijt een woonhuijs mag geset werden. Maar wel een kaats of gaerenpakhuijs, maar niet voor de deur van het huijs van den vercooper”.

De Roo zal spoedig in de navolgende jaren achter zijn huis een pakhuis, het latere “het Weversend” hebben gebouwd. Het preciese jaartal is niet bekend, maar wel wordt hij in het belasting kohier van 1748 ondermeer aangeslagen voor een “fabriek”.

De Roo oefent hier zijn rolrederij uit tot hij op 17 maart 1772 overlijdt. Zijn zoon Jacob Jansz. De Roo en zijn kinderen verkopen op 5 juni van dat jaar het huis en garenwerf aan Jan Sybrantsz. Kaars (1735-1812), ‘fabriqueur van Hollandsch Zeijldoek’ te Krommenie. Het wordt omschreven als *“een huijs, erv, ziedhuis, alles aan den anderen en in één verbonden, te zamen groot 118 1/3 roeden ende de clampstokken benevens de zietketel desselfs deksel en schuif, staande en gelegen te Crommenie”*. Alles voor de koopsom van 3105 gulden.

Jan Kaars trouwde op 30 maart 1766 met Etje Pieters Kuijper, dochter van een welvarende doopsgezinde rolredersfamilie. Zij krijgen drie kinderen, waarvan er twee jong sterven. In 1772 verhuisd de familie naar het woonhuis vóór de garenwerf en zet hier het rolredersbedrijf voort.

Zijn dochter Bregje Kaars trouwt in 1795 met de koopman Hendrik Sijpesteijn. Al in 1803 overlijdt Bregje en in zijn testament anno 1812 benoemt Jan Kaars zijn kleinzoon Willem Sijpesteijn (1800-1855) tot zijn enige erfgenaam met de voorwaarden dat hij doopsgezind wordt opgevoed en dat de familienaam als Kaars Sijpesteijn wordt voortgezet.⁴ Vanuit deze plek aan het Padlaan in Krommenie wordt de basis gelegd voor o.a. belangrijke scheepsrederijen, Linoleum Krommenie, VETO (Verenigde Textiel- en Oliefabrieken), Weverij P.H. Kaars Sijpesteijn, Tufton, Verblifa, Pette Cacao en Crok & Laan. Met name Linoleum Krommenie (nu Forbo) maakt Krommenie in de wereld beroemd.

4. Brand in de garenderij in 1839

Op 23 maart 1839 breekt brand uit in het garenderij van Willem Kaars Sijpesteijn.

⁵Boekhouder Cornelis Bakker slaagt erin een aantal boeken te redden, zoals het grootboek, kasboeken en memorialen. Het ziedhuis en stokkenhuis staan reeds in lichterlaaie. Ook de brandweer van aandijk neemt deel aan de bluswerkzaamheden. Op de ochtend na de brand klimt Klaas Fontijn met veel moeite naar de zolder, waar hij nog een aantal weversboeken veilig stelt. Maar hij ziet ook nog enkele lege papieren geldzakjes op de vloer liggen en dat doet brandstichting vermoeden. Na verloop van tijd rijzen er verdenkingen maar brandstichting wordt niet bewezen.

Het pakhuis wordt weer opgebouwd, maar het woonhuis komt hier nu los van te staan. Waarschijnlijk dateert de stenen gevel aan de westzijde van na deze brand.

⁴ Kl. Woudt, “van Canefas tot Coral”, Krommenie 1987

⁵ Krommenieër Kroniek nr 55, blz 89

5. Lijst van eigenaren van het Weversend.

Om het eigendom van het Weversend te verduidelijken volgt hieronder een lijst van de opeenvolgende eigenaren sedert 1730: ⁶

- 1730 Jan de Roo
- 1772 Jan Kaars
- 1812 Willem Kaars Sijpesteijn
- 1866 Hendrik Pieter Kaars Sijpesteijn
- 1881 Pieter Hendrik Kaars Sijpesteijn
- 1892 Firma P.H. Kaars Sijpesteijn
- 1920 Vennootschap Onder Firma P.H. Kaars Sijpesteijn
- 1938 Naamloze Vennootschap P.H. Kaars Sijpesteijn
- 1941 Vennootschap Onder Firma P.H. Kaars Sijpesteijn
- 1948 Naamloze Vennootschap Verenigde Textiel Fabrieken
- 1966 Naamloze Vennootschap VETO
- 1972 NV Exploitatiemaatschappij Nauerna
- 1979 Aart Knijnenberg Beheer B.V.
- 2007 Vanaf december 2007 is het pand eigendom van Heerenwegen en Vinken Vastgoed te Vinkenveen.

Afb. 4 De garenwerf van de firma P.H. Kaars Sijpesteijn omstreeks 1905. (collectie Kaars Sijpesteijn)

⁶ Vriendelijke mededeling E.P. Kaars Sijpesteijn

6. De vroegste afbeeldingen van de garendrogerij

De oudst bekende foto dateert uit 1905 en geeft een blik op het houten garendrogerij, het stenen kantoor van de Fa. Kaars Sijpesteijn en daarnaast nog een klein gebouwtje. Het grasveld voor de gebouwen is in gebruik als blekerij, waar de garens werden gedroogd. Dit gebeurde op houten stokken voorzien van houten haken waarover op ronde stammen de garens werden gelegd.

Het Weversend vertoont zich als een gesloten pakhuis van 27 bij 7,5 meter met wanden van gepotdekselde houten delen. In de langsgevel aan de zuidzijde bevinden zich vier deuren en op regelmatige afstanden tevens acht latten, voorzien van haken om ook nog tegen de wand stokken te leggen waarover de garens konden drogen. De achtergevel telt vier roederamen met ieder negen ruiten op de begane grond en één op de verdieping. Het meten van de rollen zeildoek zal hier hebben plaatsgevonden. Op de zolder bevindt zich een deur met bovenlicht om garens en rollen zeildoek naar binnen te kunnen brengen. Wit geschilderde windveren en een makelaar vormen de enige versiering. De gevel aan de Zuiderhoofdstraat was gemetseld, waarbij nog een vijftal gemetselde trappen te zien zijn. Over de indeling van deze gevel is uit die tijd geen informatie voorhanden, maar deze zal waarschijnlijk er uit hebben gezien als op foto 15.

Een foto uit 1926 laat enkele veranderingen zien. Er zijn vijf ramen gemaakt in de zuidgevel, maar de latten voor het drogen van de garens zijn verdwenen, alsmede de gemetselde trappen van de voorgevel. De sloot pal langs de oostgevel is goed te zien evenals de beun waar de rollen zeildoek per bootje konden worden aan- en afgevoerd. Op de voorgrond liggen rioleringsbuizen, die gebruikt kunnen zijn voor een nieuwe riolering onder de Padlaan, maar mogelijk ook gebruikt zijn voor funderingsverbetering van het Weversend ten behoeve van de verbouwing tot woonhuis.

Afb. 5. Het pakhuis vlak voor de verbouwing in 1926. Op de voorgrond zijn rioleringsbuizen zichtbaar, die vermoedelijk zijn gebruikt voor de putring fundering onder het huis. (foto collectie KS)

7. Beschrijving van het pakhuis vóór 1926

De situatie vóór de verbouwing van 1926 is niet getekend, maar aan de hand van de nieuwe toestand en de oude foto's valt de indeling enigszins op te maken. Het pand heeft een rechthoekige plattegrond van 27 bij 8 meter en bestaat uit twee bouwlagen onder een zadeldak, gedekt met rode Hollandse pannen. Op de begane grond bevonden zich aan de zuidzijde vier deuren en vijf roedenramen, die na 1905 zijn aangebracht. In de breedte vormen 17 houten gebinten op 1,6 meter uit elkaar de draagconstructie. Rechte korbelen verbinden de stijlen met de balken van de verdiepingsvloeren. De kasspanten zijn voorzien van een hanenbalk en twee gordingen ondersteunen het dakbeschot. Drie gevels zijn gepotdekseld met brede houten delen, terwijl de gevel aan de Zuiderhoofdstraat is gemetseld, oorspronkelijk voorzien van een trapgevel, maar op latere foto's van vóór 1926 al voorzien van vlechtwerk. De oostgevel telde vier vensters op de begane grond, één venster op de verdieping en een deur op de zolder om de rollen zeildoek in of uit een scheepje te laden met behulp van de hijsbalk. Het meten van de rollen zeildoek zal hoogstwaarschijnlijk aan de meest lichte zijde aan de oostkant hebben plaatsgevonden. Volgens Ernst Kaars Sijpesteijn waren op een aantal balken van de verdiepingsvloer teksten over het meten van de rollen ingesneden.

8. De verbouwing tot woonhuis in 1926

In 1926 wordt het pakhuis verbouwd tot woonhuis voor Ir J.C. (Jan) Kaars Sijpesteijn (1890-1972) en zijn gezin, die tot die tijd in Santpoort woonde. Jan trouwde in 1914 met Johanna Maria Holst en zij kregen tussen 1915 en 1925 vijf kinderen: Johanna Antonetta (Net) was in 1926 elf jaar oud, Caspar Hendrik (Hein 1917-1971), Antje (1919-2009), Willem (1920-2002) en Gerrit Willem Adriaan (1925).

In maart 2009 overleed de jongste dochter Dr. Antje Kaars Sijpesteijn, die als kind haar jeugd had doorgebracht op Weversend. Zij bleef ongetrouwd en woonde en werkte als micro bioloog voor TNO in Utrecht en Zeist. Bij het opruimen van haar boedel kwamen twee fotoboeken te voorschijn met ondermeer foto's, die vóór en tijdens de verbouwing zijn gemaakt. Daarbij bevond zich ook nog een enigszins beschadigde maar wel volledige blauwdruktekening van de nieuwe toestand van het Weversend, waarop ook de naam van de architect stond vermeld.

Uit mondelinge overlevering was bekend dat "een architect Kramer" de architect van de verbouwing was geweest. Gezien de kenmerken en motieven van "de Amsterdamse school" is in eerste instantie gedacht aan de bekende Amsterdamse architect Piet Kramer (1881-1961) maar na bestudering van de tekening bleek het hier te gaan om de architect Ir B.J.K. Cramer. Daarnaast staan de hoofdletters AIA op de tekening, bekend als het monogram van het in Nederlands-Indië gevestigde Algemeen Ingenieurs en Architectenbureau.

Afb. 6 De kinderen Kaars Sijpesteijn voor het pakhuis in 1926. V.l.n.r. Net, Willem, Hein, An, een tante en een onbekende vriend. (foto collectie KS)

Het blijkt hier te gaan om bouwkundig ingenieur Bernardus Jozua Karel Cramer (1890-1978), die van 1918 tot ca. 1923 werkzaam was in Batavia bij de Dienst Burgerlijke Openbare Werken. In het laatste jaar keerde hij terug naar Nederland, waar hij een eigen architectenbureau sticht. De verbouwing van het Weversend was één van zijn eerste opdrachten in Nederland. Het is niet geheel duidelijk wat zijn relatie is geweest met het AIA bureau en hoe de opdracht voor het Weversend tot stand kwam. Mogelijk was hij een studievriend van Ir J.C. Kaars Sijpesteijn, die ongeveer even oud was als Cramer en daar in dezelfde tijd in Delft studeerde.

Afb. 7 Detail legenda blauwdruk 1926 met de handtekening van architect B.J.K. Cramer

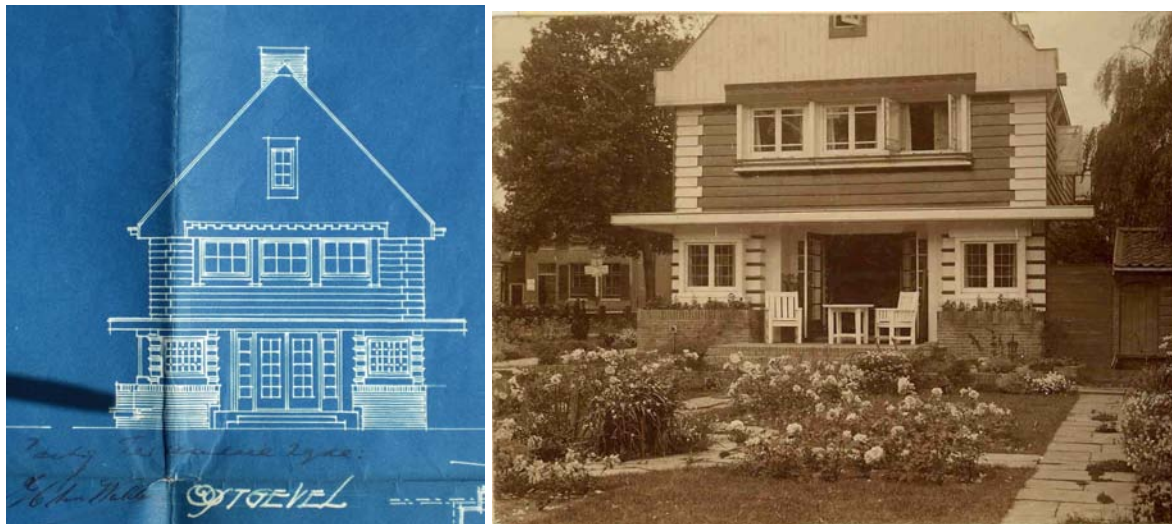
Bovenaan de blauwdruk staat de tekst "ONTWERP VERBOUWING VAN EEN PAKHUIS TOT WOONING WEVERS-END GELEGEN TE KROMMENIE AAN DE PADLAAN"

Rechtsonder staat: schaal 1 A 100 en de naam van de architect. De tekening is niet gedateerd, maar het bladnummer C26 bl. 1 zal duiden op het jaartal 1926.

De tekening was onderdeel van het aannemingscontract, want met inkt staan de partijen vermeld;

Partij ten eenen: J.C. Kaars Sijpesteijn, partij ten andere zijde: de bouwers, o.a. K. Jongejans en H. ten Wolde. De tekening bestaat uit vier gevels, drie plattegronden en twee doorsneden. Ook de funderingsdetails staan op de tekening vermeld

Bernard Cramer kreeg de opdracht om het sobere pakhuis te verbouwen tot een comfortabele woning. Voor het aanpassen en ontwerpen van de houten gevels liet hij zich inspireren door de expressieve en decoratieve kenmerken van de "Amsterdamse school". En zoals in de 18^e en 19^e eeuw in de Zaanstreek de stenen huizen uit de grote steden in hout werden vertaald, zo paste Cramer dit ook toe bij het "Weversend".

Afb. 8,9 De oostgevel op de bestektekening en na de verbouwing. (foto collectie KS)

De oostgevel werd op de begane grond voorzien van houten delen waartussen groene driehoekige latten. Op de verdieping werd de gepotdekselde gevel ter plaatse van de hoeken verdikt met witgeschilderde delen. Drie dubbele vensters met een aparte roedeverdeling gaven licht aan de achtergelegen ouderslaapkamer. Een tandlijst aan de bovenzijde gaf ook hier weer een decoratief accent. De top werd uitgevoerd in verticale delen. Op deze wijze werd met relatief eenvoudige middelen en witte kleuraccenten een bijzondere verschijningsvorm gecreëerd in een gave symmetrie, die zowel recht deed aan de toen heersende architectuuropvattingen van de Amsterdamse School, als de Zaanse houtbouw.

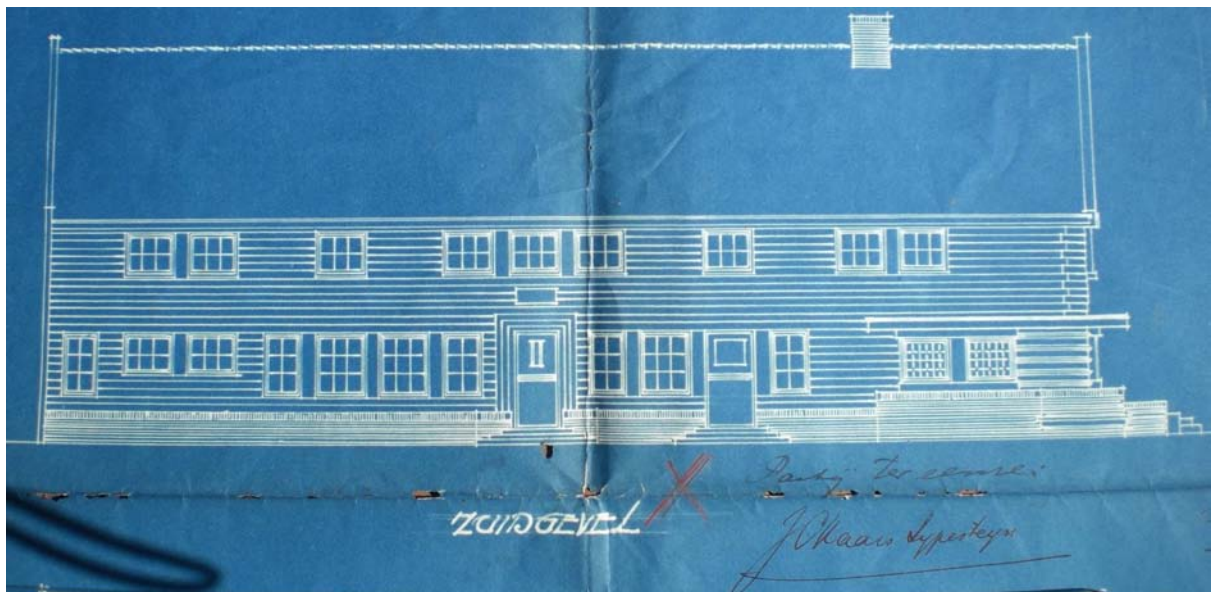
Afb. 10 Het Weversend in 1926, vlak voor de verbouwing. De betonnen ringen waren vermoedelijk bestemd voor de stabilisering en fundering van het huis. Een andere mogelijkheid is de aanleg van een nieuwe riolering onder het Padlaan, die toen tegelijkertijd werd verbreed. (foto collectie KS)

Afb. 11 Het Weversend tijdens het opvijzelen van het pakhuis in 1926. (foto collectie KS)

Voor de verbouwing tot woonhuis werd het huis ruim een halve meter opgevijseld en voorzien van een gemetseld fundament. Naast het verkrijgen van een droge kruipruimte werd op deze manier ook meer hoogte gewonnen voor de vertrekken op de begane

grond. Onder de kelder en de gemetselde bloembakken werd een paalfundering aangebracht, terwijl de balklaag van de begane grondvloer op twee plaatsen werd ondersteund door putringen (Afb. 11)

Afb. 12 Het ontwerp van de zuidgevel van het Weversend. Het houten gevelbord heeft in de bestektekening al een plaats gekregen. Op de tekening, die onderdeel vormde van het bestek is de handtekening van Jan Kaars Sijpesteijn te lezen.

In het midden van de zuidgevel werd de nieuwe voordeur geaccentueerd door een getrapte houten omlijsting en door het nieuw aangebrachte houten gevelbord met een voorstelling betreffende de rolrederij. De kinderkamer kreeg een aparte deur, terwijl de vensters waren voorzien van roedenramen. Alleen de woonkamer kreeg glas in lood ruiten. De plaats van de vensters werd sterk bepaald door de achterliggende constructie van de houten gebinten met houten stijlen die maar 1,60 meter uit elkaar stonden. Toch slaagde Cramer erin om voor de 27 meter lange gevel een gevarieerde indeling te ontwerpen.

9. Het bijzondere gevelbord over de rolrederij

Afb. 13 Houten gevelbord, na de verbouwing in 1926 aangebracht boven de voordeur van het Weversend. V.l.n.r.: de wever, de rolmeter en de rolreder. Restauratieschilder Jan Schoen heeft in 1985 de kleuren teruggebracht, nadat het bord tientallen jaren 'wit gesausd' is geweest.

Het gevelbord is na de verbouwing aangebracht en bevond zich kennelijk al in het bezit van de familie. Drie figuren zijn bezig met rollen zeildoek. Aan de kleding valt op te maken dat het bord omstreeks 1800 vervaardigd moet zijn. Het zou interessant zijn om te weten van welk pand dit bord afkomstig is. De rechterfiguur verbeeld waarschijnlijk de rolreder of reeder. Volgens Boekenooen is de (rol)reeder de fabrikant die hennep of garen aan zijn arbeiders uitgeeft om thuis te verwerken, en later het gereedgemaakte garen of zeildoek tegen uitbetaling van loon terugneemt.⁷

De middelste figuur is waarschijnlijk de rolmeter, een belangrijke figuur die was aangesteld door de locale overheid, omdat er vaak onenigheid was bij het meten van de lengte van een rol zeildoek. Een rol was 50 el lang, waarbij een "Crommeniër el" een lengte had van ongeveer 67 cm. Een Rol zeildoek was dus ongeveer 33,50 meter lang.⁸ Voor het meten moest de rol worden uitgelegd en dat verklaard de grote lengte van het Weversend. De eerste vermelding van de naam rolmeter komt uit Krommenie en dateert van 1635.⁹

De westgevel is als enige gevel in baksteen gemetseld. Mogelijk is dat gebeurd na de brand van 1839 toen met het veiliger achtte om hier een nieuw brandwerende muur te metselen tussen het woonhuis en de garendrogerij. Opvallend zijn de twee ronde vensters op de zolder met kruisroeden.

⁷ G.J. Boekenooen, "De Zaanse Volkstaal", Leiden 1897, blz 815

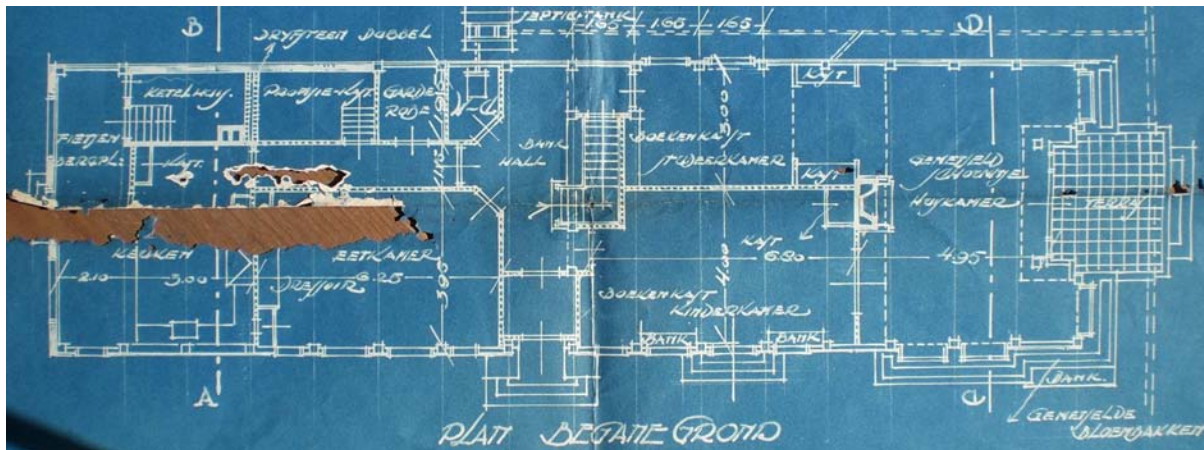
⁸ Bron: Piet Kleij, Gemeentelijk Archeoloog Zaanstad, 'The story of a few lead bale seals'.

Gepubliceerd in Bulletin of the Australasian Institute for Maritime Archeology 2008, 32: blz. 51-57

⁹ S. Lootsma, Historische studiën over de Zaanstreek 1950: blz. 85

Afb. 14, 15 De westgevel op de bestektekening en rechts zichtbaar na sloop van de winkel van Knijnenberg in 1985.

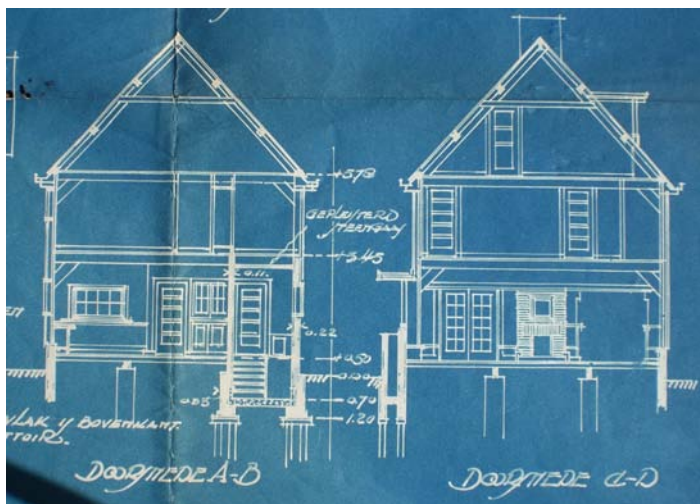

Afb. 16 De enigszins beschadigde tekening van de begane grond.

10. De indeling van de plattegronden

De woonkamer werd gesitueerd aan de oostzijde en stond in verbinding met een kinderkamer, een werkkamer en een gedeeltelijk overdekt terras. De openslaande deuren werden verdiept aangelegd bovendien voorzien van een luifel. Onder de dubbele vensters werden gemetselde bloembakken geplaatst.

Achter de voordeur bevond zich een portaal en de hal met de bordestrap naar de eerste verdieping. Links van de hal aan de zuidzijde eerst de eetkamer met daarnaast de keuken. Aan de noordzijde bevonden zich hier een wc, de garderobe, een provisiekast, het verdiepte ketelhuis en een fietsenberplaats.

Afb. 17 Doorsnede A-B tpv de keuken en C-D tpv de woonkamer, met de funderingsprincipes. Ter ondersteuning van de vloerbalklaag zijn bij doorsnede C-D twee brede funderingen getekend, die duiden op putringen. De paalfundering onder de bloembakken en de stookkelder zijn duidelijk afwijkend getekend.

Afb. 18 De gemetselde haard in de woonkamer en de werkkamer van Jan Kaars Sijpesteijn. (foto collectie K S)

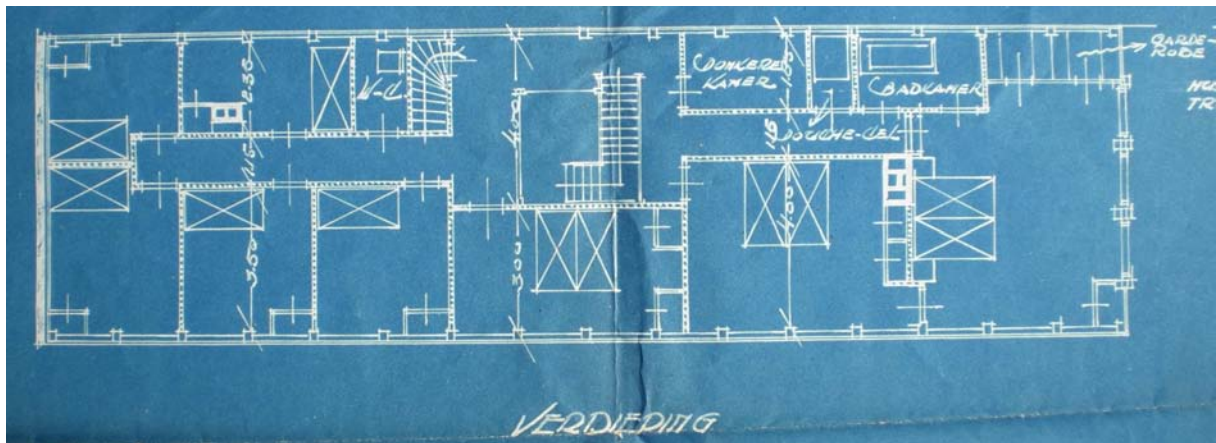
In de woonkamer werd veel natuurlijk hout toegepast dat donker werd gebeitst. De plafondbalken en het plafond werden afgetimmerd met triplex. De gemetselde open haard vormde het centrale punt van de woonvertrekken. De inrichting bestond uit nieuw meubilair in de stijl van de Amsterdamse school en moderne armstoelen.

Afb. 19 De woonkamer met openslaande deuren naar het terras en de tuin. (foto collectie KS)

Afb. 20 De zithoek in de woonkamer voor de haard. De houten balken met schuine korbelen bleven in het zicht. (foto collectie KS)

Afb. 21 De plattegrond van de verdieping

De vijf kinderen van het gezin Kaars Sijpesteijn kregen in het ruime huis allemaal een eigen slaapkamer. De verdieping bood zelfs ruimte aan acht slaapkamers, met de ouderslaapkamer aan de oostkant, die in directe verbinding stond met de badkamer en de logeerkamer. Tevens bevond zich hier nog een douchecel en een donkere kamer, die echter al spoedig bij de douche werd getrokken.

Aan de westkant bevonden zich een wc en vijf kleinere slaapkamers voor de kinderen, alsmede een kamer voor het kindermisje.

De zolder was onderverdeeld in drie grote ruimtes, waaronder een waszolder. Er bevonden zich hier geen slaapkamers. De familie had twee inwonende Duitse dienstmeisjes, Maria Rauch en een zekere Annie.

Het gezin van Jan Kaars Sijpesteijn bewoonde het Weversend tot 1931, toen zij verhuisden naar Bietigheim in Duitsland en hij Algemeen Directeur werd van de D.L.W. (Deutsche Linoleum Werke). Hij bleef deze functie vervullen tot 1 september 1939. Na de Duitse inval in Polen werden alle banden met de D.L.W. verbroken en keerde het gezin weer terug naar Krommenie.

Het is niet bekend wie het huis bewoonden tussen 1931 en 1947. Waarschijnlijk werd het huis meer gebruikt voor opslag van goederen.

Na de oorlog ging eerst Hein hier wonen, in 1948 gevolgd door Willem met zijn gezin. Nadat Hein in 1949 trouwde met Inge Vossenaar en besloot hier te blijven wonen, vertrok het gezin van Willem naar Bloemendaal. De precieze bewoning valt af te lezen in de bewonerslijst. (bijlage 1)

11. De bewoning door het gezin van Hein en Inge Kaars Sijpesteijn (1949-1972).

Na enkele jaren het Weversend bewoond te hebben vond in 1959 opnieuw een verbouwing plaats onder leiding van architect Jan Verster, een aangetrouwd familielid en echtgenoot van Trees Kaars Sijpesteijn. In overeenstemming met de tijdgeest van de naoorlogse jaren verdween het donkere interieur. De kinderkamer en werkkamer werden verbouwd tot keuken en een kleine lichte salon, die met een vouwwand kon worden afgescheiden van de oostelijke woonkamer. Aan de noordkant werd een gang gesitueerd. De open haard in de woonkamer werd gemoderniseerd en wit gestuct.

Afb. 22 De nieuwe keuken tpm de kinderkamer Afb. 23 De nieuwe open haard

De kolenkachel verdween en in de provisiekast werd een nieuwe oliestook geplaatst, terwijl het oude ketelhuis veranderde in een donkere kamer voor de foto-hobby van de familie.

Met hun vier zonen Jan, Ernst, Caspar, Willem en inwonend huishoudster Kika de Gast werd het weer een echt familiehuis, tot Hein in 1971 het leven verloor bij een noodlottig zeilongeluk op de Noordzee. Na een jaar verhuisde Inge naar Haarlem en kwam het pand leeg te staan.

12. De verkoop aan Drukkerij en Boekhandel Knijnenberg

Kort na het honderdjarige jubileum van Knijnenberg in 1979 nodigt Robert Kaars Sijpesteijn Kees Knijnenberg Sz. uit voor een gesprek in het VETO-kantoor, hoek Padlaan / Zuiderhoofdstraat. De familie wil het (z.g. olie-)kantoor en het woonhuis Weversend, op dat moment bewoond door de familie Ijspeert, verkopen aan Knijnenberg. Vooralsnog zal VETO NV het kantoor blijven huren, maar van het Weversend wordt de benedenverdieping verhuurd aan een tandarts en een uitgever. De bovenverdieping wordt provisorisch bewoond door twee jongeren.

De contacten tussen de oude en nieuwe eigenaars blijven, want in 1985 wordt Kees Knijnenberg door Willem Kaars Sijpesteijn nog in het VETO-kantoor uitgenodigd voor een gesprek. Het zal de inleiding zijn voor de opdracht aan Knijnenberg om het boek uit te geven en te drukken: *‘Van Canefas tot Coral, de geschiedenis van een Krommenieër familie-onderneming’*, geschreven door Klaas Woudt, dat handelt over de familie Kaars Sijpesteijn met al haar ondernemingen. Het boek is zowel qua inhoud als vormgeving een groot succes en wordt uitgeroepen tot ‘Beste Boek’ van 1986.

In 1984 worden plannen gemaakt om het Weversend te verbouwen, het olie kantoor en het woonhuis aan de Zuiderhoofdstraat te slopen en te vervangen door een nieuw te bouwen winkelpand met magazijn en bovenwoning. Arie Hondema is de Krommenieër architect en aannemer, die van Aart Knijnenberg B.V. de opdracht krijgt op deze gevoelige plek de verbouwing uit te voeren. De nieuwe winkel en het kantoor voor de Fa. Knijnenberg wordt aan de oost- en noordzijde tegen het Weversend aangebouwd met een éénlaagse stenen bebouwing.

De bestemmingsverandering betekent voorts dat het interieur van de begane grond en de 1e verdieping geheel wordt gesloopt en gewijzigd in enkele grote ruimtes met een kantoorfunctie. De houten draagstructuur blijft intact en ook de gevels worden nagenoeg niet gewijzigd. De tuin wordt verkaveld, deels verkocht en verandert grotendeels in een parkeerplaats.

Het stenen kantoor werd afgebroken en het kantoor van de VETO wordt verplaatst naar een woonhuis aan de overkant aan de Zuiderhoofdstraat, eveneens voorzien van fraai houtsnijwerk de zeildoekhandel verbeeldend.

Na de verbouwing wordt in 1985 op de bovenverdieping de nieuwe activiteit Knijnenberg Systemen gevestigd, later Graph’It geheten. Maar al in 1994 worden de winkelactiviteiten afgestoten door middel van een z.g.n. management buy-out. Enige jaren later wordt het winkelpand verkocht.

In 2007 volgde de verkoop aan Heerenwegen BV van Vinken Vastgoed.

Afb. 24 Het Weversend in 2009

13. De huidige staat van het Weversend

De verkoop van het Weversend aan Drukkerij Knijnenberg leek in eerste instantie goed uit te pakken voor het huis. Door de herbestemming tot winkel, magazijn en kantoor verdwijnt het gehele interieur uit 1926 en 1959. Er wordt een nieuwe houten trap aangebracht en ook de zolder wordt geschikt gemaakt als kantoor. De structuur van de houten spanten met korbelen bleef wel behouden.

Na enkele jaren leegstand is de bouwkundige staat sterk achteruit gegaan, wat het duidelijkste wordt ervaren aan de oostgevel. De indeling en detaillering van de luifel, vensters en deuren gevels zijn grotendeels nog aanwezig al zijn grote ramen aangebracht.

Aan de noord en westzijde werd een nieuwe bebouwing is geplaatst direct tegen het Weversend. De oude vensterindeling is aan de binnenzijde nog zichtbaar. De oostgevel kent veel achterstallig onderhoud en is op de begane grond gedeeltelijk voorzien van een nieuwe indeling met ramen tot op de grond. De gemetselde bloembakken zijn hier deels verdwenen, maar de oude indeling uit 1926 is echter nog goed herkenbaar. Het voormalige terras, afgewerkt met gebakken rode plavuizen is nog aanwezig. Het dak van rode pannen is in 1985 op een passende wijze vernieuwd met verbeterde oude holle pannen.

Afb. 25 Het Weversend in 2009

14. Redengevende omschrijving door de Gemeente Zaanstad

In 2009 is door de Gemeente Zaanstad naar aanleiding van de mogelijke plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst een redengevende omschrijving gemaakt:

“Het pand is beeldbepalend voor het centrum van Krommenie en is cultuurhistorisch van belang als voormalig garenpakhuis en zodoende één van de overblijfselen van de weverij-nijverheid in Krommenie in de 18e eeuw. Het pand is van architectuur-historisch belang vanwege de fraaie, begin 20ste eeuwse architectuur in de stijl van “de Amsterdamse School”. Dit is uniek voor de Zaanstreek. Het pand heeft tevens een ensemblewaarde met het naastgelegen rijksmonument “Het Blauwe End” (Padlaan 7).

Omschrijving:

In het dakvlak van de achtergevel zijn drie dakramen en twee dakkapellen geplaatst. De voorgevel (zuidgevel, evenwijdig aan de Padlaan) bestaat uit houten gepotdekselde delen (groen) en een bakstenen basement. In het midden van de voorgevel is de entree geplaatst met een enkele deur met zwaar geprofileerde lijst. Voor de entree zijn bakstenen treden met aan weerszijden gemetselde bloembakken aanwezig. Boven de ingang bevindt zich een fraai houten gevelbord waarop de handel in zeildoeken wordt afgebeeld. Drie mannen met rollen zeildoek staan voor een klassiek gebouw met kroonlijst, fronton en pilasters.

Links en rechts van de ingang zijn vier gekoppelde vensters met in het midden 9-ruits en aan de zijkanten 6-ruits vensters te zien. Een gemetselde stoep voor het pand herinnert aan een tweede toegang die in deze gevel aanwezig was. Geheel links in de gevel bevinden zich twee gekoppelde vensters (liggend model) met 6-ruits roeden-verdeling. Geheel rechts in de gevel zijn gemetselde plantenbakken aanwezig. Een ranke kolom draagt de luifel die doorloopt over de rechterzijgevel (oostgevel). Onder de luifel bevinden zich twee risalerende, gekoppelde 4-ruitsvensters. Rechts van de vensters zijn horizontaal geplaatste, witte houten delen met groene, geprofileerde lijsten te zien. Op de verdieping zijn

gekoppelde draairamen met typisch begin 20ste eeuwse roedenverdeling geplaatst. De gevel wordt beëindigd door een overstek met bakgoot”.

Afb. 26 Het gevelbord is in 2009 dringend aan restauratie toe

Afb. 27 De oostgevel in 2009

Afb. 28 De voordeur met het gevelbord is nog aanwezig

Afb. 29 Detail van de gehavende oostgevel met houten luifel en het terras uit 1926

De rechter zijgevel (oostgevel) bestaat uit een “op de vlucht” gebouwde puntgevel met staande houten (witte) delen. De eerste bouwlaag is in 1959 (1954) aangepast en bestaat nu uit een entree met dubbele deur met aan weerszijden etalage ruiten. De bakstenen treden en gemetselde plantenbak zijn nog origineel. Over de gehele breedte van de gevel is een luifel geplaatst, die gedragen wordt door ranke kolommen. De eerste verdieping bestaat uit groene gepotdekselde delen met aan de zijkanten in hout uitgevoerde, witte hoekkettingen.

In het midden bevinden zich drie gekoppelde vensters. Deze zijn zwaar geprofileerd en hebben boven de dorpel ornamentering in de vorm van horizontale latten. Boven de vensters is een verspringende profilering aangebracht. In de geveltop is een 6-ruits venster aanwezig met een vlakke houten omlijsting.

De linker zijgevel (westgevel) is in baksteen (kruisverband) opgetrokken en heeft een tuitgevel met vlechtwerk en staafankers. In de eerste bouwlaag (begane grond) is een venster met draairamen en 4-ruits roedenverdeling geplaatst. Op de eerste verdieping is eveneens een venster met draairamen te zien, nu met typisch begin 20ste eeuwse roedenverdeling. In de geveltop bevinden zich twee ronde vensters met roedenverdeling in de vorm van een andreaskruis.

De achtergevel (noordgevel) is voor een groot deel aan het zicht onttrokken door aanbouwen. De gevel heeft een bakstenen basement met daarboven groene, gepotdekselde delen. Het geheel wordt beëindigd door een bakgoot op klossen. In de gevel bevindt zich een opening die toegang geeft tot het dak van de aanbouw. Het interieur van het pand is niet geïnspecteerd. Wel blijkt uit dossierstukken dat een verbouwing van het interieur in 1959 heeft plaatsgevonden, maar dat in 1981 de oorspronkelijke constructie van het pand nog aanwezig was.”

Afb. 30 De zuidwesthoek van het Weversend met een nieuwe verbindingsgang naar de winkel aan de Zuiderhoofdstraat.

Afb. 31 De gemetselde westgevel bevindt zich in goede staat met twee ronde vensters en vlechtwerk aan de schuine beëindiging

Afb. 32 De aanbouw uit 1985 is op een botte wijze tegen de noordgevel gebouwd. De gesloten gevel nodigt uit tot het aanbrengen van graffiti.

Afb. 33 Het dak van de aanbouw tegen de noordzijde van het Weversend.

Afb. 34 De begane grond met de kenmerkende houten balk constructie

Afb. 35 De verdieping met de houten balk constructie en nieuwe trap.

Afb. 36 De verdieping vanaf de andere kant.

Afb. 37 De zolderverdieping met lichte houten spanten en nieuwe dakramen.

15. Waardering monumentwaarde

De waardering van de monumentwaarde kan worden verdeeld in vier categorieën:

Categorie 1: hoge monumentwaarde;	behoud noodzakelijk
Categorie 2: positieve monumentwaarde;	behoud wenselijk
Categorie 3: indifferente monumentwaarde;	aangepaste vervanging mogelijk
Categorie 4: negatieve monumentwaarde;	vervanging wenselijk

De nog aanwezige bouwkundige onderdelen kunnen als volgt worden gewaardeerd.

Externe waardering **categorie 1**

Het Weversend is een belangrijk historisch pakhuisgebouw gelegen in het oude centrum van Krommenie op een belangrijke historische kruising van wegen.

Bouwmassa **categorie 1**

De bouwmassa van het Weversend is van belang door de schaal en materialisering in hout en heeft een hoge monumentwaarde; behoud is noodzakelijk.

De gehanteerde vormgevingsprincipes van de verbouwing tot woonhuis in 1926 in de stijl van de Amsterdamse school zijn uniek in de Zaanstreek.

Gevels **categorie 1**

De gevels kennen een hoge monumentwaarde en zijn van groot belang door de zorgvuldige detaillering, materiaalgebruik en waardevolle decoratieve elementen.

De gepotdekselde houten delen vormen een kenmerkend onderdeel van het pand en hoewel deze regelmatig vernieuwd zullen zijn, valt niet uit te sluiten dat zich hier nog originele delen tussen bevinden.

De vormgeving van de deur en raampartijen geven het Weversend een bijzondere allure. De indeling en detaillering van de luifel, vensters en deuren gevels zijn grotendeels nog aanwezig en aan de overgebleven originele onderdelen valt een hoge monumentwaarde toe te kennen. De gaafheid van de detaillering is nog zeer herkenbaar en is grotendeels bewaard gebleven.

Constructieve samenhang **categorie 1**

De constructie van houten spanten en balklagen, met kolommen en korbelen is aanwezig sinds de bouw in 1730 en zijn op een sobere en functionele wijze vormgegeven. De houten draagconstructie is een kenmerkend en onvervangbaar onderdeel van het pand en maar biedt ook veel mogelijkheden voor een ander gebruik. Aan de draagconstructie valt daarom een hoge monumentwaarde toe te kennen.

Interieur **categorie 3**

Het huidige interieur dateert uit de jaren '80 van de vorige eeuw en bezit een indifferente monumentwaarde. Aangepaste vervanging is mogelijk.

16. Conclusie

Nadat het Weversend zijn woonfunctie in 1972 verloor is de bouwkundige staat geleidelijk verarmd en sterk achteruit gegaan. Door het verwijderen van het interieur uit 1926 is de samenhang tussen het woonhuisinterieur en de architectuur van de gevels verloren gegaan. Door de verbouwing tot kantoor bezit het Weversend in feite weer het casco van het garenpakhuis.

De gevels hebben hun bijzondere vormgeving en vensterindeling te danken aan de verbouwing door architect Cramer tot woonhuis in 1926. Door toepassing van de decoratieve en creatieve stijl van de Amsterdamse school en deze in hout te vertalen is een uniek pand ontstaan, uniek voor de Zaanstreek en daarbuiten.

De uitbreiding van de winkel van Knijnenberg is op een botte wijze aangebouwd tegen het Weversend, waarbij geen enkele inspanning is opgebracht om een fijnzinnige oplossing te bedenken, die beide panden met elkaar verbindt. Dit komt vooral tot uiting aan de oostkant, waar de bedrijfshal zonder enig raffinement tegen de gevel van het Weversend is aangebouwd.

Vanaf de Padlaan is het Weversend nog altijd een zeer kenmerkend gebouw. Restauratie van de gevels aan deze zijde in combinatie met een doordacht ontwerp voor parkeren en groen, bieden veel kansen om deze locatie in het centrum van Krommenie meer aanzien te geven.

Ir Laurens Vis

Vis Restauratie Architecten
Nobelstraat 1^E
2513 BC Den Haag

tel: 070 – 3615722
info@visarchitecten.nl
www.visarchitecten.nl

Bijlage 1: Lijst van bewoners

Bewoners van 1926 tot 1972	Geboren	Periode
J.C. Kaars Sijpesteijn †. Jan en Joos met 5 kinderen kwamen in krommenie wonen vanwege Jan's benoeming tot directeur van de Nederlandse Linoleumfabriek. Gezin vertrok in 1931 naar Bietigheim. Jan was benoemd tot directeur van de Deutsche Linoleum Werke.	Overveen 28-11- 1890	1926-1931
J.M. Kaars Sijpesteijn - Holst (echtgenote J.C.K.S) †	Haarlem 07-05-1892	1926-1931
J.A. Kaars Sijpesteijn JCdr †	Santpoort 26-11-1915	1926-1931
C.H. Kaars Sijpesteijn JCzn †. Na demobilisatie in 1947 ging Hein werken bij de Nederlandse Linoleumfabriek. Hij woonde met Tjipke, de huisknecht, en twee honden en trouwde in 1948 met Inge.	Santpoort 24-03-1917	1926-1931 1947-1971
A. Kaars Sijpesteijn JCdr †	Santpoort 06-03-1919	1926-1931
W. Kaars Sijpesteijn JCzn †. Willem en Carla met 2 jonge kinderen Gilles en Joos kwamen in 1948 en verhuisden toen hun 3 ^e kind Jan op komst was.	Santpoort 13-07-1920	1926-1931 1948-1950
G.W.A. Kaars Sijpesteijn JCzn	Santpoort 05-05-1925	1926-1931
I.S. Kaars Sijpesteijn-Vossenaar (echtgenote van C.H.K.S.). Inge trouwde op 7 oktober 1948 met Hein. Zij kregen 4 zonen. Na het overlijden van Hein is zij verhuisd met jongste zoon Willem naar Haarlem. De andere 3 zonen waren het huis al uit.	Pekalongan Java Indië 11-04-1926	1948-1972
Mej. Hendrika de Gast †. Kika was de inwonende huishoudster		1949-1960
J.C. Kaars Sijpesteijn CHzn	Krommenie 27-09-1949	1949-1970
E.P. Kaars Sijpesteijn CHzn	Krommenie 30-09-1949	1950-1970
C.H.Kaars Sijpesteijn CHzn	Krommenie 14-12-1951	1951-1971
W. Kaars Sijpesteijn CHzn	Krommenie 12-06-1954	1954-1972
C. Kaars Sijpesteijn-Hueting (echtgenote van W.K.S.) †	Kota Radja Sumatra Indië 09-06-1922	1948-1950
G. Kaars Sijpesteijn Wzn	Haarlem 30-10-1946	1948-1950
W.J. Kaars Sijpesteijn Wdr	Krommenie 22-08-1948	1948-1950
Familie Loeff. Nel en echtgenote kwamen uit Engeland.		1948
Familie uit Zeeland. Van februari 1953 heeft een Zeeuwse familie (met 4 kinderen) en Oma, slachtoffers van de watersnoodramp, 14 maanden op het Weversend gewoond. Naam familie niet meer bekend		1953-1954
Familie Louwerse Hein, Gladys en kinderen Caroline en Hans hebben 10 maanden gewoond op Weversend.		1954
Van der Wiel huisartsenpraktijk. Als gevolg van brand huis huisarts heeft Weversend gedurende circa maanden gediend als vervangende huisartsenlocatie.		1955

NB: Niet bekend is wie de bewoners waren in de periode 1931-1947 en na 1972. Tijdens WO II was de zolder opslagplaats voor turf.